

Худавердієва В. А.

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри туризму

Державного біотехнологічного університету

Khudaverdiyeva Viktoriya

Candidate of Economic Sciences, Candidate of Economic Sciences,

Senior Lecturer at the Department of Tourism

State Biotechnological University

ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. У статті досліджено проблематику, пов'язану з інтеграцією України до європейських структур. Проаналізовано плани проведення та процеси практичного втілення відповідних реформ. Розглядаються деякі аспекти відносин України та Європейського союзу (ЄС) у 1991–2022 роках в умовах пошуку ним нової ідентичності Україною – виходу з економічної та суспільно-політичної кризи, з урахуванням Угоди про асоціацію, розширену та поглиблену зону вільної торгівлі та російсько-українського конфлікту. Особливу увагу приділено інституційним, політичним та економічним параметрам інтеграції, а також перспективам, які країна може досягти шляхом членства в ЄС. В Україні європейська інтеграція сприймалася більшістю політиків та громадськістю не стільки як альтернатива, скільки як життєво важливе питання. Головна ідея та сенс інтеграції полягав у тому, що Україна, вступивши до ЄС, стане частиною потужного проекту, який підтримає функціонування демократичних інститутів, верховенство права, сприятиме економічному та соціальному розвитку, дасть імпульс розвитку регіонів, позитивно вплине на підприємницьку сферу та сприятиме поліпшенню стану навколишнього середовища.

Ключові слова: Україна, Європейський Союз (ЄС), економіка, політика, зовнішньоекономічні зв'язки, євроінтеграція, зона вільної торгівлі, Світова організація торгівлі.

Постановка проблеми. Створення та функціонування Європейського Союзу є одним із головних прикладів успішного наднаціонального об'єднання. Європа прийняла низку основних правових актів, сформувала нормативну базу та нові інституції, які реалізують політичні, економічні та соціальні стратегії розвитку. «Європейський Союз є одним із найважливіших інтеграційних об'єднань, яке поступово пройшло практично всі форми інтеграції на макрорівні» [1]. Змінилися взаємовідносини між країнами та між європейцями, на континенті виник потужний політико-економічний союз, який змінив розстановку сил у всьому світі. Економічна сила ЄС як одного з найбільших світових ринків надає переваги в міжнародних відносинах, стаючи основою спільної зовнішньої політики країн-членів. Крім того, у Євросоюзі діють загальні засади у більшості сфер життєдіяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням теоретичних та практичних аспектів європейської інтеграції в цілому та зокрема вступу України до Європейського Союзу присвячені роботи багатьох авторів. Серед них необхідно виділити М. Греша [1], М. Халлера [2; 3]. До питання щодо проблем та перспектив європейської інтеграції України звертали свої наукові погляди численні вчені, що пояснюється міжгалузєвою специфікою даної проблематики. Зокрема, окремі її аспекти відбилися у працях таких учених як: Клименко І. В., Харазішвілі Ю. М., Шарова О. М., Вус І. В. [7], Козирева Є. В., Кондратенко Н. О. [8] та інших.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз теоретичних та практичних аспектів інтеграції України до Європейського Союзу. Увага приділяється дослідженню процесів практичного втілення реформування українського суспільства, а також інституційним, політичним та економічним параметрам інтеграції до ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. В історичній ретроспективі намір вступити до Європейського Союзу в Україні з'явився після її виходу з Радянського Союзу. Очевидно, такою є історична доля України – їй аж ніяк не вдається уникнути Союзу – то Радянського, то Європейського. Вітчизняну самоідентифікацію як європейську державу було задекларовано 5 грудня 1991 року у зверненні Верховної Ради України «До парламентів та народів світу» у зв'язку з підтвердженням на референдумі Акту проголошення незалежності України. Мета Української держави, яка полягала у співпраці з ЄС та набутті у перспективі членства в ЄС, отримала законодавче закріплення у постанові Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України» від 2 липня 1993 року [4]. У ній наголошувалося, що «перспективною метою української зовнішньої політики є членство України в Європейській Співдружності... З метою підтримки стабільних відносин з Європейською Спільнотою, Україна укладе з ними Угоду про партнерство та співпрацю, здійснення якої стане першим етапом просування до асоційованого, а згодом – до повного членства в цій організації». У Законі України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 року (із змінами, внесеними Законом України «Про основи внутрішньої та зовнішньої політики» від 1 липня 2010 року) [5] йшлося про «членство в Європейському Союзі за збереження добросусідських відносин та стратегічного партнерства з Російською Федерацією, іншими країнами Співдружності Незалежних Держав, а також з іншими державами світу».

З часом, коли у 1993 р. євроінтеграція була оголошена головною метою зовнішньої політики України її зовнішньополітичний курс усі ці роки залишався незмінним, а 7 лютого 2019 р. був навіть закріплений у Конституції України [6]. За ці роки країною пройдено великий шлях у внутрішньому перебудові, що наближає її до «копенгагенських критеріїв». З моменту набуття Україною неза-

лежності співпраця з ЄС розвивається нерівномірно. У 1994 р. Україна стала першою країною з колишніх Союзних республік, яка підписала з Євросоюзом Угоду про партнерство та співпрацю. Ця угода передвіщала Україні чималі економічні вигоди. Однак процес встановлення партнерських відносин Україна – ЄС почався значно пізніше. Декларативність державних управлінських рішень, слабе функціональне та інституційне закріплення пріоритетності політики європейської інтеграції, низький рівень професіоналізму державних службовців та відсутність знань у галузі євроінтеграції негативно позначилися на реалізації укладеної угоди.

Підписана у 1994 р. угода набула чинності лише 1 березня 1998 р., коли торговельні відносини з Україною відійшли на другий план. У заяві Європейської комісії у грудні 2001 р. наголошувалося, що пріоритетними завданнями в Україні є боротьба зі СНІДом, туберкульозом, нелегальною міграцією та організованою злочинністю. За рівнем соціально-економічного розвитку Україна суттєво відставала від багатьох країн субрегіону, рівень національної економіки був нижчим не лише щодо європейських країн, а й багатьох країн, що розвиваються. Така ситуація склалася внаслідок того, що Україна за перші 10 років незалежності не провела жодної ефективної економічної реформи. Європейському союзу на той момент було не вигідно спрямовувати великі кошти на вирішення проблем нестабільної української економіки. Переговори України з ЄС, щорічні саміти України – ЄС, засідання Ради з питань співробітництва не давали відчутних результатів для України. Щоразу їй пред'являлися нові вимоги та претензії. Україна систематично просила надати їй статус асоційованого члена. У відповідь на це Єврокомісія у 2004–2005 роках запропонувала їй статус «сусіда ЄС» [7]. З одного боку, такий статус не передбачав членства в ЄС, але з іншого – країна-сусід у перспективі має отримати доступ до ринку та увійти у відкритий інвестиційний режим.

На момент підписання Угоди про асоціацію з ЄС Україну хвилював передусім доступ до відкритого інвестиційного режиму. Україні були необхідні іноземні інвестиції для розвитку національної економіки, втім, як і зараз. Набувши самостійності, Україна залишилася наодинці зі своїми економічними та політичними реаліями. Слабкі інтеграційні позиції України та невідповідність її характеристик політичним та економічним критеріям вступу до ЄС залишили Україну позаду країн Центральної та Східної Європи, які активно та продуктивно здійснювали складні та багатогранні ринкові перетворення.

Українські експерти та економісти говорять про цілу низку проблем у налагодженні торговельно-економічних відносин ЄС з Україною: хронічна недостатність торгівлі; відсутність розширення у товарній структурі; відсутність у перспективі нарощування експортного потенціалу та проблеми імпорту [8]. Серед основних перепон, що перешкоджають інтеграції країни, українські фахівці називали:

- 1) неготовність правової системи України, яка потребує гармонізації та адаптації до загальних правил ЄС;
- 2) великі ризики для найважливіших експортних галузей української економіки (металургія та агропромисловий комплекс) на європейському ринку (низька конкурентоспроможність за якістю та висока вартість товарів);
- 3) труднощі виконання певних фінансових обов'язків перед ЄС через нестабільне фінансове становище країни [9].

Проривним у відносинах України та ЄС був 2008 р., коли вона вступила до СОТ. У цьому ж році розпочався процес підготовки угоди про розширену та всеосяжну зону вільної торгівлі та асоціації з ЄС (Угода про ЗВТ).

Ключовим завданням у реалізації цього процесу було вдосконалення системи координації міжнародної інтеграції України на політичному рівні. Модернізація системи координації міжнародної інтеграції мала включати процеси запровадження ефективного централізованого інституційного координаційного механізму. Це було спрямовано на здійснення моніторингу та аналізу ефективності реалізації державної політики євроінтеграції України, зокрема щодо впровадження внутрішніх реформ, спрямованих на зближення з ЄС. Необхідно зазначити, що переговори щодо цієї угоди базувалися на принципі «СОТ+» та були спрямовані на забезпечення «економічної інтеграції України у внутрішній ринок ЄС». Підхід «СОТ+» означав прагнення сторін досягти не лише максимального зниження тарифів та обмежень на торгівлю послугами, а й побудувати «правила торгівлі», які спроможні забезпечити скасування бар'єрів у торговельних відносинах між Україною та ЄС. Тому основним завданням переговорів було створення максимально сприятливого правового середовища для торгівлі.

Аналіз умов Угоди про асоціацію між Європейським Союзом та державами – членами Європейського Союзу з одного боку та Україною з іншого боку дозволив побачити розбіжності у деяких її положеннях, які варто формально поділити на політико-юридичні та економічні аспекти. Політико-юридичні аспекти зводяться до того, що особливості відносин асоціації ЄС з Україною ґрунтуються на установлених принципах та традиціях ЄС. Укладаючи угоду про асоціацію, Україна заявила про свою рішучість перейти до нової якості: від пострадянської країни, яка змушена дотримуватись принципів ЄС під страхом бути ізольованою від цивілізованого світу, до країни – інтегральної складової цивілізованого світу [10].

Українська економіка після невеликого зростання у 1999–2007 рр. знову опинилася у кризі [11]. Після подій кінця 2013 – початку 2014 року відбулося кілька принципово важливих змін у розумінні політико-юридичних питань та питань безпеки, які є складовою Угоди про асоціацію України з ЄС. До 21 березня 2014 р. тривав переговорний процес вироблення тексту договору на рівні експертів, уповноважених на це сторонами, які беруть участь у переговорах – Україною, ЄС та його членами. Політичні лідери 29 європейських держав та Європейського Союзу домовилися про «підписання політичної частини Угоди про асоціацію». Двадцять першого березня 2014 р. представники ЄС та прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк підписали політичний блок Угоди [12]. Була підписана та частина документа, яка стосувалася політичної взаємодії, питань безпеки та боротьби з тероризмом. Двадцять сьомого червня 2014 р. під час саміту ЄС у Брюсселі було підписано економічну частину Угоди.

Економічна частина передбачає глибоку економічну інтеграцію України з ЄС, а також створення зони вільної торгівлі (ЗВТ) [13]. Шістнадцятого березня 2014 р. Верховна рада України схвалила законопроект про ратифікацію угоди, який цього ж дня було підписано президентом України П. Порошенком. Угода має бути ратифікована Україною, усіма членами ЄС, Європейським парламентом та Радою ЄС. На початок 2016 р. цю процедуру повністю виконало 26 сторін [14]. Першого листопада 2014 р. Україна розпочала створення ЗВТ з ЄС, проте, на вимогу Росії 12 вересня 2014 р. у Брюсселі на переговорах «Україна – Росія – ЄС» було досягнуто домовленості про відстрочку імплементації угоди про створення зони вільної торгівлі Україна – ЄС до 31 грудня 2015 р. [15]. 21 березня 2014 р. представники ЄС та України підписали політичний блок Угоди про асоціацію (УА), а 27 червня 2014 р. – його

Таблиця 1

Динаміка змін у торгівлі України у 2012–2021 роках, січень-травень 2022 рр.

Рік	Експорт		Імпорт		Сальдо
	млн дол. США	у % до попереднього року (періоду)	млн дол. США	у % до попереднього року (періоду)	
2012	68809,8	100,6	84658,0	102,5	-15848,2
2013	63312,0	92,0	76963,9	90,9	- 13651,9
2014	53901,7	86,5	54428,7	71,8	- 527,0
2015	38127,1	70,7	37516,4	68,9	610,7
2016	36361,7	95,4	39249,8	104,6	- 2888,1
2017	43264,7	119,0	49607,1	126,4	- 6342,4
2018	47335,0	109,4	57187,6	115,3	- 9852,6
2019	50054,6	105,7	60800,2	106,3	- 10745,6
2020	49191,8	98,3	54336,1	89,4	- 5144,3
2021	68072,3	138,4	72843,1	134,1	- 4770,8
січень-травень 2022	19594,3	79,6	20472,6	80,1	-878,3

Джерело: [16]

економічну частину. 16 вересня 2014 р. з 1 січня 2016 р. почала діяти зона вільної торгівлі. ЄС завершив ратифікацію 11 липня 2017 р., і 1 вересня 2017 р. угода повністю набула чинності. Найбільш помітними результатами імплементації УА стали зміни у міжнародній торгівлі України (таблиця 1), особливо у порівнянні з динамікою російсько-української торгівлі у ці роки (таблиця 2).

Таку переорієнтацію зовнішня торгівля України ще не знала. Лібералізація товарного ринку передбачала скасування мит на 82,6% українських товарів. Їх передбачалося скасовувати поступово. Значно прискорився перегляд технічних стандартів. Експорт у ЄС досяг рекордних обсягів. Торгові ж відносини з РФ, що становили у 2012 р. 17631,7 млн дол. США експорту, опустилися в 2021 році до показника 3414,1 млн дол. США. Що стосується імпорту України, то тут простежується протилежна тенденція; з 94,1 млн дол. США у 2012 році сума імпорту зросла до 133,9 млн дол. США у 2021 році [18]. У східноєвропейському збройному конфлікті ЄС твердо зайняв бік України. Глави держав прийняли 7 березня 2014 р. заяву, положення якої залишилися актуальними і фактично незмінними до сьогодні. У ньому декларувалися підтримка суверенітету та територіальної цілісності України, допомога у фінансовій стабілізації та економічному розвитку, реформуванні

суспільства та держави. ЄС та європейські фінансові інститути виділили 14 млрд. євро у вигляді грантів та позик [19]. У грудні 2017 р. Європейська комісія затвердила новий документ про допомогу Україні на 2018–2020 роки. У лютому 2018 р. портфель проектів ЄС в Україні було переглянуто та доведено до 236 на загальну суму 429 млн євро.

Україна ще у 2005 р. запровадила безвізовий режим для громадян країн – членів ЄС. У листопаді 2016 р. і вони дали згоду на безвізовий режим з Україною [20]. 6 квітня 2017 р. Європейський парламент (ЄП) проголосував за це. 17 травня 2017 р. відбулася церемонія підписання відповідного акту, а 11 червня 2017 р. новий порядок набув чинності. Громадяни України з того часу здійснили 42,6 млн. поїздок до країн ЄС. Найпопулярнішим напрямом була Польща, яка дозволила і тимчасове працевлаштування [21]. Процес зближення України та ЄС прискорився, зв'язки зміцнилися. І в економічній, і в політичній, і в правовій сферах відбулися зміни, які, на наш погляд, вже зробили процес незворотнім. Він ще більше наблизився до переходу у процес набуття членства.

Згідно з розрахунками український номінальний ВВП зростає найшвидшими темпами в Східній Європі – з \$90,6 млрд у 2015 р. до \$131 млрд у 2018 р. становила \$180/міс). Валовий внутрішній продукт (ВВП, англ. Gross

Таблиця 2

Динаміка змін у зовнішній торгівлі України з Російською Федерацією у 2012–2021 роках, січень-травень 2022 р.

Рік	Експорт		Імпорт		Сальдо
	млн долл. США	у % до попереднього року (періоду)	млн долл. США	у % до попереднього року (періоду)	
2012	17631,7	89,0	27418,3	94,1	-9786,5
2013	15065,1	85,4	23234,2	84,7	-8169,1
2014	9798,2	66,3	12699,9	55,0	-2901,7
2015	4827,7	49,3	7492,7	59,0	-2665,0
2016	3592,9	74,4	5149,3	68,7	-1556,4
2017	3936,5	109,6	7204,0	139,9	-3267,5
2018	3652,6	92,8	8090,4	112,3	-4437,8
2019	3242,8	88,8	6985,0	86,3	-3742,2
2020	2706,0	83,4	4541,8	65,0	-1835,9
2021	3414,1	126,2	6083,5	133,9	-2669,4
січень-травень 2022	256,7	139,4	634,3	177,0	-377,6

Джерело: [17]

Валовий внутрішній продукт України з 2012 по 2021 роки (млн грн)

Роки	Валовий внутрішній продукт України (млн. грн.)			Номинальний ВВП України в розрахунку на душу населення					
	Номинальний ВВП (у фактичних цінах)	Реальний ВВП (у цінах 2012 року)	Різниця (реальний – номінальний)	грн	%	дол. США	%	Населення (тис.)	
2012	1408889	1304064	-104825	-7.4%	30912,5	7.3%	3856,8	8.0%	45577
2013	1454931	1410609	-44322	-3.0%	31988,7	3.5%	4030,3	4.5%	45483
2014	1566728	1365123	-201605	-12.9%	35834,0	12.0%	3014,6	-25.2%	43722
2015	1979458	1430290	-549168	-27.7%	46210,2	29.0%	2115,4	-29.8%	42836
2016	2383182	2034430	-348752	-14.6%	55853,5	20.9%	2185,9	3.3%	42668
2017	2982920	2445587	-537333	-18.0%	70224,3	25.7%	2640,3	20.8%	42477
2018	3558706	3083409	-475297	-13.4%	84192,0	19.9%	3095,2	17.2%	42269
2019	3974564	3675728	-298836	-7.5%	94589,8	12.4%	3659,8	18.2%	42019
2020	4194102	3818456	-375646	-9.0%	100432,5	6.2%	3725,6	1.8%	41760
2021	5459574	4363582	-1095992	-20.1%	131907,2	31.3%	4834,3	29.8%	41389

Джерело: [23]

Domestic Product, GDP) – макроекономічний показник, що відображає ринкову вартість усіх кінцевих товарів і послуг, вироблених за рік у всіх галузях економіки на території держави для споживання, експорту та накопичення, незалежно від національної приналежності використаних факторів виробництва (табл. 3).

Лише у 2017 р., як бачимо, намітилося деяке економічне зростання, але за показником ВВП на душу населення Україна перемістилася на останнє місце в Європі. Справа в тому, що економічна статистика в Україні не дає повного уявлення про виробництво і доходи, дрібнотоварне виробництво і доходи від нього громадяни України не поспішають розкривати їх перед державою. У 2019 р. позитивні тенденції в економіці України посилюються (табл. 4).

Внаслідок російського вторгнення економіка України скоротиться цього року на 45 відсотків. Крім того, значною мірою постраждають держави Європи та Центральної Азії з перехідною економікою, що розвивається. Таких висновків, вивчивши можливі наслідки війни в Україні, дійшли аналітики Світового банку. Згідно з оновленим прогнозом,

економіка євразійського регіону скоротиться цього року на 4,1 відсотка, при тому, що до війни Світовий банк прогнозував регіону тривідсоткове економічне зростання. Це буде друга рецесія за останні кілька років – удвічі глибша за ту, яка була викликана пандемією у 2020 році. Очікується, що цього року економіка України скоротиться приблизно на 45,1 відсотка. Справжні масштаби рецесії залежатимуть від тривалості та інтенсивності військового конфлікту, зазначають аналітики Світового банку [24].

23 червня 2022 року було ухвалено рішення про надання Україні статусу кандидата на членство у Європейському Союзі. У зв'язку з цим та з метою створення належних умов для імплементації положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами необхідно вдосконалити окремі аспекти законодавчої процедури з метою створення оптимальних механізмів опрацювання законопроектів, спрямованих на адаптацію законодавства України до положень права Європейського Союзу (acquis ЄС), виконання міжна-

Таблиця 4

Структура ВВП України з кінцевого використання у 2005 по 2021 роки (млн грн)

Рік	Номинальний ВВП	Споживчі витрати		Валове накопичення		Експорт товарів та послуг		Імпорт товарів та послуг	
	млн. грн.	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
2005	441452	337879	76.5	99876	22.6	227252	51.5	-223555	-50.6
2006	544153	424060	77.9	134740	24.8	253707	46.6	-269200	-49.5
2007	720731	558581	77.5	203318	28.2	323205	44.8	-364373	-50.6
2008	948056	758902	80.0	264883	27.9	444859	46.9	-520588	-54.9
2009	913345	772826	84.6	155815	17.1	423564	46.4	-438860	-48.0
2010	1082569	914230	84.5	199918	18.5	549365	50.7	-580944	-53.7
2011	1316600	1105201	83.9	282474	21.5	707953	53.8	-779028	-59.2
2012	1408889	1269601	90.1	257335	18.3	717347	50.9	-835394	-59.3
2013	1454931	1350220	92.8	228474	15.7	681899	46.9	-805662	-55.4
2014	1566728	1409772	90.0	220968	14.1	770121	49.2	-834133	-53.2
2015	1979458	1715636	86.7	303297	15.3	1044541	52.8	-1084016	-54.8
2016	2383182	2018854	84.7	512830	21.5	1174625	49.3	-1323127	-55.5
2017	2982920	2552525	85.6	618914	20.7	1430230	47.9	-1618749	-54.3
2018	3558706	3196756	89.8	667953	18.8	1608890	45.2	-1914893	-53.8
2019	3974564	3785133	95.2	500614	12.6	1636416	41.2	-1947599	-49.0
2020	4194102	3923203	93.5	315026	7.5	1637399	39.0	-1681526	-40.1
2021	5459574	4766568	87.3	754369	13.8	2224704	40.7	-2286067	-41.9

Джерело: [23]

родно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції. У ході голосування за надання Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу Україну підтримали усі 27 країн блоку. Отримавши бажаний статус, мають розпочатися переговори щодо вступу України до ЄС. Україна отримає план вступу до блоку – у дорожній карті будуть прописані конкретні рекомендації. Їх виконання та оцінка може зайняти не один рік [25].

Європейський Союз на екстреному саміті схвалив декларацію про визнання перспективи членства України у ЄС. Згідно з ухваленим документом, Єврорада визнає європейські прагнення та європейський вибір України та рекомендує Єврокомісії негайно відповісти на заяву про вступ, повідомили у телеграм-каналі Верховної Ради України. При цьому в документі немає посилань на статтю 49 Договору ЄС про процедуру приєднання та жодних згадок про прискорену процедуру вступу України до ЄС. Після гарячих дискусій лідери ЄС сказали «так» українській євроінтеграції. Процес розпочався. За даними сайту Ради Євросоюзу, за підсумками саміту у Версалі європейські устремління та вибір України – визнано. «Європейська рада визнала європейські устремління та європейський вибір України, як зазначено в Угоді про асоціацію. 28 лютого 2022 року, реалізуючи право України на вибір своєї долі, президент України подав заяву на вступ до Європейського Союзу. Рада діяла швидко і запропонувала Комісії подати свою думку щодо цієї заяви відповідно до відповідних положень договорів. «В очікуванні цього і без зволікання ми ще більше зміцнюватимемо наші зв'язки і поглиблюватимемо наше партнерство, щоб підтримати Україну в її дотриманні її європейського шляху. Україна належить до нашої європейської сім'ї», – зазначено у заяві [26].

Стефанчук Р. О. зазначив, що парламент прийняв відповідну постанову, згідно з якою тепер у кожному Комітеті ВР буде створено підкомітети, увага яких буде зосереджена саме на адаптації національного законодавства до законодавства ЄС. Він наголосив, що суб'єктом подання законодавчої ініціативи буде Кабінет Міністрів. Стефанчук Р. О. повідомив, що після першої звірки, проведеної спільно з урядом, виразно, що у Верховній Раді зараз є 49 євроінтеграційних законопроектів. «Вони будуть прийняті лише у разі відповідності директивам ЄС», – наголосив спікер [27].

23 червня глави держав та урядів Європейського Союзу ухвалили рішення про надання Україні статусу країни-кандидата на входження до ЄС. Цей статус надано без умов, однак має бути виконано деякі рекомендації Єврокомісії. Україна вже провела вагомий частину роботи щодо виконання рекомендацій Єврокомісії щодо надання статусу країни-кандидата на входження до ЄС та розраховує

виконати усі сім рекомендацій до кінця цього року. Про це на брифінгу сказав заступник керівника Офісу Президента Ігор Жовква, повідомляючи кореспонденту Укрінформу. «Україна працює над досягненням своєї мети – вступу до ЄС. Нагадаю, що більше місяця минуло від ухвалення рішення про надання Україні статусу кандидата. І за цей місяць Україна вже зробила вагомий частину роботи щодо виконання семи рекомендацій Європейської комісії... Завдання України – повністю виконати усі сім рекомендацій до кінця цього року», – зазначив І. Жовква [28].

Висновки. Все вищевикладене дає можливість сформулювати висновки, згідно з яким європейська інтеграція – це динамічний, безперервний процес розвитку національного законодавства у руслі політичних, соціальних та фінансово-економічних перетворень на основі стандартів забезпечення миру, безпеки, ресурсного збалансування, що склалися в рамках «єдиної території» – європейському цивілізаційному просторі.

Європейська інтеграція на сучасному етапі – це магістральний напрямок розвитку континенту, який визначить ситуацію в самій Європі у третьому тисячолітті, так і її місце у світі. З часу свого заснування у 1957 р. (ЄЕС, а сам ЄС-1991) Європейський Союз поступово перетворився на один із найпотужніших політичних та фінансово-економічних центрів сучасного світу, ключовий компонент європейської безпеки, ядро системи європейських стандартів. Європейський Союз об'єднує країни на основі спільних економічних, політичних та соціальних цілей. Країни Союзу твердо йдуть за збалансований та стійкий, соціальний та економічний прогрес. Це досягається шляхом створення простору без внутрішніх кордонів, зміцнення економічної та соціальної інтеграції та утворення економічного та валютного союзу. Створення єдиного ринку для 500 млн. європейців, що забезпечує вільне переміщення людей, товарів, послуг та капіталу.

Україні вдалося подолати більшість труднощів на шляху європейської інтеграції та стати невід'ємною частиною оновленої Європи. Здійснивши перетворення у правовій, економічній, фінансовій, соціальній та політичній сферах, країна значною мірою досягне поставлених на початку інтеграційного шляху цілей. На сьогодні українська політична система, побудована на демократичних засадах, має стати однією з найстабільніших у Європі. Відкритість економіки, підприємницький клімат, стабільність фінансової системи, як і багато інших чинників, мають сприяти Україні стати однією з найпривабливіших європейських держав для ведення бізнесу. Численні соціологічні опитування свідчать, що довіра українців до європейських інституцій дуже висока, на думку громадян України європейська інтеграція була правильним рішенням.

Список використаних джерел:

1. Gress, M. Ekonomicka integracia v zapadnej Europe. In: Medzinarodne vzťahy 2001: Ekonomicka a politicka integracia v Europe: zbornik z medzinarodnej vedeckej konferencie konanej pod zastitou podpredsednicky vldy SR pre europku integracu. Bratislava: Vydavateľ'stvo Ekonom, 2002.
2. Haller, M. European Integration as an Elite Process. Milton Park: Routledge, 2008.
3. Халлер М. Європейський розкол між елітами та громадянами. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2009. № 2. С. 5–22.
4. Постанова Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України» від 2 липня 1993 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
5. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 року (із змінами, внесеними Законом України «Про основи внутрішньої та зовнішньої політики» від 1 липня 2010 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
6. Конституція України. Інтерфакс 2019.02.07. URL: <https://m.interfax.com.ua/news/649595>
7. Клименко І. В., Харазішвілі Ю. М., Шаров О. М., Вус І. В. Україна в інтеграційних процесах на пострадянському просторі: моделювання альтернатив. Київ : НІСД, 2013. 68 с.
8. Козирева С.В., Кондратенко Н.О. Проблеми та перспективи інтеграції України до ЄС. Стратегії економічного розвитку: держава, регіон, підприємство : колективна монографія / За загальною редакцією: Шапошникова К. С., Соловйової Н. І., Станкевича Ю. Ю. Херсон, 2015. С. 153–166.

9. Резніков В. В. Формування комплексного підходу щодо удосконалення державного регулювання механізму міжнародної інтеграції України : монографія. Харків : Екограф, 2011. 168 с.
10. Угода про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським союзом, Європейським співтовариством з атомної енергетики та їх державами-членами, з іншого боку. URL: <http://euroa.com/association/>
11. Кораблін С. Велика депресія. Україна, Дзеркало тижня, № 30, 21 серпня – 28 серпня 2019.
12. Підписано політичний блок угоди про асоціацію України з ЄС. ІТАР-ТАРС, 21.03.2014. URL: <http://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/1064745>
13. Україна та ЄС підписали економічну частину угоди про асоціацію. URL: <http://www.interfax.ru/business/382968>
14. Глибока економічна інтеграція України з Є. URL: <http://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/agreements-conventions/agreement/?aid=2014>
15. Таможений союз примет меры в случае ассоциации Украины с ЕС. РИА Новости Украина. URL: <http://rian.com.ua/economy/20130822/338310286.html>
16. Державна служба статистики України. Зовнішня торгівля України за 2012–2022 роки. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
17. Державна служба статистики України. Обсяги експорту-імпорту товарів за регіонами України за 2012–2022 роки. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
18. Держкомстат. IMF group Ukraine. URL: <https://biz.nv.ua/experts/o-torgovle-ukrainy-s-rossiy-50006393.html>. European Union (2014). An official website. March.
19. Facts and Figures about EU-Ukraine Relations. URL: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/eap_factsheetukraine.pdf
20. Порошенко прокоментував умовну згоду ЄС на безвізовий режим для України. ТСН. 2016, 17 листопада. URL: <http://ua.tsn.ua/politika/poroshenko-prokommentiroval-uslovoe-soglasie-es-na-bezvizovyy-rezhim-dlya-ukraincev-750330.html>
21. Урядовий портал 11 червня 2011 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/majzhe-3-miljoni-gromadyan-ukrayini-skoristalisya-bezvizom-z-yes-protyagomdvo>
22. Бжезинський З. Росія перетвориться на розорений сателіт Китаю / Глав Пост: інтернет-вид. 27 грудня 2014 року. URL: <http://glavpost.com/post/20oct2014/opinion/3084-zbigne-v-bzhezinskiy-rossiya-prevratitsya-v-razorenogo-satellita>
23. Валовий внутрішній продукт України з 2012 по 2021 роки. (млн. грн.). URL: <https://index.minfin.com.ua/economy/gdp/>
24. Світовий банк: економіка України у 2022 році скоротиться на 45 відсотків: 11 квітня 2022 року. Економічний розвиток. Новини ООН. URL: <https://news.un.org/advancet-search>
25. Мартинко К. Надання Україні статусу кандидата в ЄС підтримали усі 27 країн блоку. 23 червня 2022 року. URL: <https://kr.ua>
26. Каташинська О. Україна офіційно розпочала процес євроінтеграції. 11 березня 2022 року. URL: <https://kr.ua>
27. У Раді є 49 євроінтеграційних законопроектів. Стефанчук Р. О. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>
28. Жовква І.І. Вступ до ЄС: Україна планує виконати всі рекомендації Єврокомісії до кінця року. Євро інтеграція. Євросоюз 02.08.2022. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/tag-zovkva>

References:

1. Gress M. (2002) Ekonomicka integracia v zapadnej Europe. In: Medzinarodne vzt'ahy 2001: Ekonomicka a politicka integracia v Europe: zbornik z medzinarodnej vedeckej konferencie konanej pod zastitou podpredsednicky vlady SR pre europsku integraciju. Bratislava: Vydavatel'stvo Ekonom.
2. Haller M. (2008) European Integration as an Elite Process. Milton Park: Routledge.
3. Haller M. (2009) Yevropejs'kyj rozkol mizh elitamy ta hromadianamy [The European split between elites and citizens]. *Sotsiologhiia: teoriia, metody, marketynh*, no. 2, pp. 5–22.
4. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro osnovni napriamy zovnishn'oi polityky Ukrainy» vid 2 lypnia 1993 roku. [Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine «On the Main Directions of Ukraine's Foreign Policy» dated July 2]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua>
5. Zakon Ukrainy «Pro osnovy natsional'noi bezpeky Ukrainy» vid 19 chervnia 2003 roku (iz zminamy, vnesenymy Zakonom Ukrainy «Pro osnovy vnutrishn'oi ta zovnishn'oi polityky» vid 1 lypnia 2010 roku) [The Law of Ukraine «On the Basics of National Security of Ukraine» dated June 19, 2003 (as amended by the Law of Ukraine «On the Basics of Internal and Foreign Policy» dated July 1, 2010)]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua>
6. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]. Interfaks 2019.02.07. Available at: <https://m.interfax./649595.zakon.rada.gov.ua>
7. Klymenko I. V., Kharazishvili Yu. M., Sharov O. M., Vus I. V. (2013) Ukraina v intehratsiynykh protsesakh na postradians'komu prostori: modeliuvannya al'ternatyv [Ukraine in integration processes in the post-Soviet space: modeling alternatives]. Kyiv: NISD.
8. Kozyrieva Ye. V., Kondratenko N. O. (2015) Problemy ta perspektivy intehratsii Ukrainy do YeS. Stratehii ekonomichnoho rozvytku: derzhava, rehion, pidpriemstvo: Kolektyvna monohrafiia [Problems and prospects of Ukraine's integration into the EU. Economic development strategies: state, region, enterprise. Collective monograph] / Za zahal'noi redaktsiiei: Shaposhnikova K. S., Solovjovoi N. I., Stankevycha Yu. Yu. Kherson.
9. Rieznikov V. V. (2011) Formuvannya kompleksnogo pidkhdodu schodo udoskonalennia derzhavnogo rehuliuвання mekhanizmu mizhnarodnoi intehratsii Ukrainy: monohrafiia [Formation of a comprehensive approach to the improvement of state regulation of the international integration mechanism of Ukraine: monograph]. Kharkiv: Ekograf.
10. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odnogo boku, ta Yevropejs'kym soiuзом, Yevropejs'kym spivtovarystvom z atomnoi enerhetyky ta ikh derzhavamy-chlenamy, z inshoho boku [Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand]. Available at: <http://euroa.com/association/>
11. Korablin S. (2019) Velyka depresiiia. Ukraina, Dzerkalo tyzhnia, № 30, 21–28 serpnia [The Great Depression. Ukraine, Dzerkalo tyzhnia, No. 30, August 21].
12. Pidpysano politychnyj blok uhody pro asotsiatsiiu Ukrainy z YeS. ІТАР-ТАРС [The political block of the agreement on the association of Ukraine with the EU was signed. ІТАР-ТАРС], 21.03.2014. Available at: <http://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/1064745>
13. Ukraina ta YeS pidpysaly ekonomichnu chastynu uhody pro asotsiatsiiu [Ukraine and the EU signed the economic part of the association agreement]. Available at: <http://www.interfax.ru/business/382968>

14. Hlyboka ekonomichna intehratsiia Ukrainy z Ye [Deep economic integration of Ukraine with the EU]. Available at: <http://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/agreements-conventions/agreement/?aid=2014045>
15. Tamozhennyj soiuз prymet mery v sluchae assotsyatsyy Ukrainy s ES RYA Novosti Ukrayna [The Customs Union will take measures in case of association of Ukraine with the EU RIA Novosti Ukraine]. Available at: <http://rian.com.ua/economy/20130822/338310286.html>
16. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Zovnishnia torhivlia Ukrainy za 2012–2022 roky [State Statistics Service of Ukraine. Foreign trade of Ukraine for 2012–2022]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>
17. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Obsiahы eksportu-importu tovariv za rehionamy Ukrainy za 2012–2022 roky [State Statistics Service of Ukraine. Volumes of export-import of goods by regions of Ukraine for 2012–2022]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>
18. Derzhkomstat. IMF group Ukraine [Derzhkomstat. IMF group Ukraine] Available at: <https://biz.nv.ua/experts/o-torgovle-ukrainy-s-rossiyey-50006393.html>. European Union (2014) An official website. March
19. Facts and Figures about EU-Ukraine Relations [Facts and Figures about EU-Ukraine Relations]. Available at: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/eap_factsheetukraine.PDF
20. Poroshenko prokomentuvav umovnu zghodu YeS na bezvizovyy rezhym dlia Ukrainy. TSN. 2016, 17 lystopada [Poroshenko commented on the EU's conditional consent to a visa-free regime for Ukraine. TSN 2016, November 17]. Available at: <http://ua.tsn.ua/politika/poroshenko-prokomentiroval-uslovnoc-soglasie-es-na-bezvizovyy-rezhim-dlya-ukraincev-750330.html>
21. Uriadovyy portal 11 chervnia 2011 r. [Government portal June 11, 2011]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/majzhe-3-miljoni-gromadyan-ukrayini-skorystalisya-bezvizom-z-yes-protyagom-dvoh-rokiv>
22. Bzhezyns'kyj Z. (2014) Rosiia peretvoryt'sia na rozorenyj satelit Kytaiu / Glav Post: internet-vyd. 27 hrudnia 2014 roku [Russia will turn into a ruined satellite of China / Glav Post: Internet edition. December 27, 2014]. Available at: <http://glavpost.com/post/20oct2014/opinion/3084-zbigne-v-bzhezynskiy-rossiya-prevratitsya-v-razorenogo-satellita-kitaya.html>
23. Valovyy vnutrishnij produkt Ukrainy z 2012 po 2021 roky (mln. hrn.) [Gross domestic product of Ukraine from 2012 to 2021. (million UAH)]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/economy/gdp/>
24. Svitovyy bank: ekonomika Ukrainy u 2022 rotsi skoroty't'sia na 45 vidso'tkiv. 11 kvitnia 2022 roku. Ekonomichnyj rozvytok. Novyny OON [World Bank: Ukraine's economy will shrink by 45 percent in 2022. April 11, 2022. Economical development. UN news]. Available at: <https://news.un.org/advancet-search>
25. Martynko, K. (2022) Nadannia Ukraini statusu kandydata v YeS pidtrymaly usi 27 krain bloku. 23 chervnia 2022 roku [All 27 countries of the bloc supported Ukraine's EU candidate status. June 23, 2022]. Available at: <https://kp.ua>
26. Katashyns'ka, O. (2022) Ukraina ofitsijno rozpochala protses ievrointehratsii. 11 bereznia 2022 roku [Ukraine has officially started the process of European integration. March 11, 2022]. Available at: <https://kp.ua>
27. U Radi ie 49 ievrointehratsijnykh zakonoproektiv. Stefanchuk R.O. [The Council has 49 European integration bills. Stefanchuk R.O.]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>
28. Zhovkva, I. I. (2022) Vstup do YeS: Ukraina planuie vykonaty vsi rekomendatsii ievrokomisii do kintsia roku. Yevrointehratsiia Yevrosoiuz 02.08.2022. Ukrinform [Accession to the EU: Ukraine plans to implement all the recommendations of the European Commission by the end of the year. European integration European Union 02.08.2022. Ukrinform]. Available at: <https://www.ukrinform.ua/tag-zovkva>

POLITICAL AND ECONOMIC ASPECTS OF UKRAINIAN EUROINTEGRATION: REALITY AND PROSPECTS

Summary. The article explores the issues related to the integration of Ukraine into European structures. The plans for carrying out and the processes of practical implementation of the relevant reforms are analyzed. Some aspects of relations between Ukraine and the European Union in 1991–2022 are considered. In the context of its search for a new identity, Ukraine – a way out of the economic and socio-political crisis, taking into account the Association Agreement, the expanded and deepened free trade zone and the Russian-Ukrainian conflict. Particular attention is paid to the institutional, political and economic parameters of integration, as well as the prospects that the country can achieve as an EU member. In Ukraine, European integration was perceived by most politicians and the public not so much as an alternative, but as a matter of vital importance. In the process of development, mistakes were made by Ukraine, the EU and the Russian Federation, which led to the second after the Yugoslav armed conflict in Europe. Under the new conditions, Ukraine has increased its efforts to get closer to the EU, making it a constitutional norm. In the current situation, the presence of political will and analysis of the mistakes made become a prerequisite. Only on this basis is the subsequent convergence of ideas about the ways of resolving the conflict, about the goals, timing and consequences of Ukraine's integration into the EU possible, which plays an important role in the formation of the Eurasian space of security and cooperation. The country's accession to the European Union has become one of the priorities of Ukraine's foreign policy since the creation of an independent state in 1991. There were many obstacles along the way, which the country managed to overcome. The main idea and meaning of integration was that the republic, having joined the EU, would become part of a powerful project that would support the functioning of democratic institutions, the rule of law, promote economic and social development, give impetus to the development of regions, positively affect the business sector and will contribute to the improvement of the environment. To achieve this goal, Ukraine needed to implement large-scale economic and social reforms, to take on obligations related to EU membership.

Key words: Ukraine, European Union (EU), economy, politics, foreign economic relations, European integration, free trade area, World Trade Organization.